

## บทที่ 5

### สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ในการศึกษาครั้งนี้ เพื่อศึกษาการใช้หลักการวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์ ในการลดพฤติกรรมการตีผู้อื่นขณะเรียนร่วมในชั้นเรียนของเด็กออทิสติก โดยใช้เทคนิคการปรับพฤติกรรม 4 แบบ คือ เทคนิคการนำเสนอตัวแบบการกระทำที่มีชีวิต เทคนิคการเสริมแรงทางบวก ด้วยเบี้ยอรตรถร เทคนิคการลงโทษโดยการปรับสินไหมและเทคนิคการชี้แนะ น้องโอม (นามสมมติ) เด็กชายอายุ 11 ปี ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์สังกัดสถาบันพัฒนาการเด็กราชนครินทร์เชียงใหม่ว่าเป็นเด็กออทิสติกที่มีภาวะบกพร่องทางสติปัญญา มีพฤติกรรมไม่อยู่นิ่ง และสมาธิสั้นร่วมด้วย ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ห้อง 2 โรงเรียนบ้านใหม่หนองบัว เรียนร่วมในห้องเรียนปกติ เต็มเวลา น้องโอมมีพฤติกรรมการตีผู้อื่นในห้องเรียนวิชาคณิตศาสตร์ มีความถี่เฉลี่ย 4.60 ครั้งต่อชั่วโมง

การค้นคว้าแบบอิสระเรื่องนี้ กำหนดให้เหรียญสะสมรูปวงกลมสีน้ำเงินที่น้องโอมชอบเป็นสิ่งเสริมแรง เพื่อนำไปแลกรางวัลตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ ผู้ศึกษาเป็นผู้ฝึกและดำเนินกิจกรรมการสอนแต่เพียงผู้เดียวในสถานการณ์จริงในห้องเรียนพิเศษระหว่างปิดภาคเรียน ระดับช่วงชั้นที่ 1 ระหว่างเวลา 12.40-13.40 น. ในวันเรียนปกติติดต่อกัน 1 สัปดาห์ โดยให้เพื่อน ๆ ในชั้นเรียนเป็นผู้ดูแล ให้ความช่วยเหลือพร้อมทั้งกระตุ้นเตือนเพื่อลดพฤติกรรมดังกล่าวข้างต้น และเสริมสร้างพฤติกรรมใหม่มาแทนที่

### การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากการบันทึกการสังเกตพฤติกรรมทั้งหมด 15 ครั้ง เป็นความถี่ที่เกิดพฤติกรรม ทำเป็นค่าร้อยละของความถี่ และค่าเฉลี่ยร้อยละของความถี่ที่เกิดพฤติกรรมก่อนการทดลอง ระหว่างทำการทดลอง และหลังการทดลองทั้ง 3 ระยะ นำมาแสดงในรูปของตารางความถี่ และแผนสถิติ รวมทั้งสรุปผลการศึกษาโดยการวิเคราะห์ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยร้อยละของความถี่ในแต่ละระยะของการทดลอง

## สรุปผลการศึกษา

การศึกษาค้างนี้ผู้ศึกษาแบ่งการสรุปผลการศึกษาออกเป็น 3 ตอน คือ

### 1. พฤติกรรมการดีผู้อื่นและการดูแบบในห้องเรียน

ระยะที่ 1 (A1) ระยะก่อนการทดลอง น้องโอมมีพฤติกรรมดีผู้อื่นในห้องเรียน มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 92 ส่วนพฤติกรรมการดูแบบมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 0 และระยะที่ 2 (B) ระยะทำการทดลอง ผู้ศึกษาได้ใช้หลักการวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์ โดยเลือกใช้เทคนิคการเสนอตัวแบบการกระทำที่มีชีวิตใช้เป็นตัวแบบให้กรณีศึกษาได้เลียนแบบ ประกอบกับการวางเงื่อนไขการกระทำโดยมีแรงเสริมทางบวกเป็นตัวยุทธยให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และมีการลงโทษโดยการปรับสินไหม และการชี้แนะการกระทำทางวาจาาร่วมด้วยในการลดพฤติกรรมการดีผู้อื่นและสร้างพฤติกรรมการดูแบบเข้ามาทดแทนของน้องโอม และใช้ระยะในการลดพฤติกรรม 5 วันพบว่า มีพฤติกรรมการดีผู้อื่นในห้องเรียน มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 32 และพฤติกรรมการดูแบบมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 72 ส่วนระยะที่ 3 (A2) คือระยะหลังการทดลองหรือถอดถอน พบว่ามีพฤติกรรมการดีลดลงได้ค่าเฉลี่ยร้อยละ 4 และพฤติกรรมการดูแบบมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 72

### 2. แผนการลดพฤติกรรมการดีผู้อื่น

ผู้ศึกษาใช้แผนการลดพฤติกรรมการดี โดยเลือกใช้เทคนิคการเสนอตัวแบบการกระทำที่มีชีวิตใช้เป็นตัวแบบให้กรณีศึกษาได้เลียนแบบ ประกอบกับการวางเงื่อนไขการกระทำโดยมีแรงเสริมทางบวกเป็นตัวยุทธยให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และมีการลงโทษโดยการปรับสินไหม และการชี้แนะการกระทำทางวาจาาร่วมด้วยในการลดพฤติกรรมการดีผู้อื่นและสร้างพฤติกรรมการดูแบบเข้ามาทดแทนของน้องโอม ซึ่งผู้ศึกษาได้จัดเตรียมสื่ออุปกรณ์ใช้ในการลดพฤติกรรม ได้แก่ 1) เหรียญรางวัลสะสมรูปวงกลมสีน้ำเงิน 2) เพื่อนนักเรียนที่เป็นตัวแบบการกระทำ และ 3) เพื่อนนักเรียนชายที่สนิทมานั่งประกบข้างน้องโอมทั้งชาย ขาว เพื่อช่วยชี้แนะทางวาจาและทางกายให้น้องโอมแสดงพฤติกรรมการดูแบบ พร้อมช่วยสังเกตพฤติกรรมของน้องโอมด้วย สำหรับเวลาที่ใช้ในการลดพฤติกรรมดังกล่าวและสร้างพฤติกรรมใหม่ใช้ทั้งหมด 5 วันติดต่อกัน หลังจากนั้นผู้ศึกษาได้บันทึกพฤติกรรมการดีผู้อื่นและพฤติกรรมการดูแบบ ผลการบันทึกพบว่าน้องโอมมีพฤติกรรมการดูแบบลดลงมาก จากค่าเฉลี่ยร้อยละ 92 เป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 4 ส่วนพฤติกรรมการดูแบบเกิดขึ้นจากค่าเฉลี่ย 0 เป็นค่าเฉลี่ย 72 แสดงให้เห็นว่าการใช้หลักการปรับพฤติกรรมแบบการวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์เพื่อลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และสร้างพฤติกรรมใหม่ที่พึงประสงค์ใหม่มาทดแทนนั้น มีผลทำให้การดีผู้อื่นลดลงและเพิ่มพฤติกรรมการดูแบบให้มากขึ้นเมื่อมีการถอดถอนแผนการปรับลดพฤติกรรมการดี สื่ออุปกรณ์และสิ่งเสริมเรงดังกล่าวข้างต้นออกน้องโอมมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนมากขึ้น เพื่อน ๆ ให้การยอมรับ ให้การช่วยเหลือและเล่นเข้ากลุ่ม

ด้วยกัน เป็นต้น เมื่อได้บันทึกพฤติกรรมหลังการทดลองในระยะที่ 3 ติดต่อกัน 5 วัน พบว่า พฤติกรรมการตีผู้อื่นลดลงมากและมีแนวโน้มจะไม่เกิดพฤติกรรมดังกล่าวอีก ทั้งนี้ห้องโอมได้รับการแสดงพฤติกรรมการลูบแขนเพื่อนเข้ามาแทนที่พฤติกรรมการตี

### 3. ความคิดเห็นของผู้ศึกษา

จากการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมวิเคราะห์ (ABC) ในระยะก่อนการทดลอง พบว่า ห้องโอมมีพฤติกรรมการตีเพื่อนที่มีความถี่สูง ความถี่ของการเกิดพฤติกรรมการตีผู้อื่น (B) อยู่ในช่วงเวลา 12.40 -13.40 น. มากที่สุด เนื่องจากเป็นช่วงเวลาของการเรียนชั่วโมงแรกในภาคบ่าย ทั้งนี้ห้องโอมหมดเวลาการเล่นในช่วงพักเที่ยง เมื่อต้องเข้าห้องเรียนจึงอยากจะเล่นต่อ ทำให้ห้องโอมแสดงพฤติกรรมการตีมากกว่าปกติ (A) ส่วนเป้าหมายในการแสดงพฤติกรรมการตีผู้อื่น เกิดจากการเรียกร้องความสนใจหรือต้องการความสนใจจากเพื่อน ๆ (C) นั่นเอง อีกทั้งยังพบว่าห้องโอมมีความสนใจในการทำกิจกรรมค่อนข้างสั้น ทั้งกิจกรรมกลุ่มและเดี่ยวและชอบมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนนักเรียนคนอื่นมาก เมื่อต้องการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนแต่เพื่อนไม่สนใจ จึงแสดงพฤติกรรมการตีเพื่อนออกมา

### อภิปรายผล

ผลการศึกษาพบว่า ห้องโอม มีพฤติกรรมการตีผู้อื่นในห้องเรียนลดลง และมีการแสดงพฤติกรรมการลูบแขนเข้ามาแทน หลังจากใช้หลักการการวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์ จะเห็นได้จากความแตกต่างของความถี่ของพฤติกรรมการตีผู้อื่น และพฤติกรรมการลูบแขนจากการสังเกต และการบันทึก ดังนี้คือ พฤติกรรมการตีระยะก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 92 หลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยการตี 4 ส่วนพฤติกรรมการลูบแขนระยะก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0 หลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยการลูบแขน 72 มีการใช้เวลาในการทดลองจำนวน 1 ชั่วโมง ตั้งแต่เวลา 12.40-13.40 น. ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก

#### 1. การปรับพฤติกรรมโดยวิธีการวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์

ผลการศึกษาของการใช้หลักการวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์เพื่อปรับพฤติกรรมการตีผู้อื่นของห้องโอม พบว่าห้องโอมมีพฤติกรรมการตีผู้อื่นที่ลดลง และมีพฤติกรรมการลูบแขนที่เพิ่มมากขึ้น ผู้ศึกษาเห็นว่าการปรับพฤติกรรมโดยหลักการวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์เป็นผลทำให้ห้องโอมเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ตามเงื่อนไขที่วางไว้ กล่าวคือ สามารถลดหรือยุติพฤติกรรมการตีผู้อื่น แล้วสร้างพฤติกรรมการลูบแขนขึ้นมาแทน เพื่อเป็นพฤติกรรมทดแทนพฤติกรรมเก่าที่ไม่พึงประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับ Burrhus F.Skinner ที่ได้อธิบายแนวความคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม โดยการเน้นว่า พฤติกรรมเป็นสิ่งสำคัญที่ผลักดันให้มีการพัฒนาเทคนิคการปรับพฤติกรรม ซึ่งเป็น

วิธีการแก้ปัญหาที่เน้นเทคนิควิธีการแก้ปัญหา (Treatment-Oriented Approach) (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2541, หน้า 6) ทั้งนี้ ผดุง อารยะวิญญู (2546 หน้า 73) ได้กล่าวอย่างชัดเจนว่า จุดมุ่งหมายสำคัญของ ABA คือ การสร้างเสริมพฤติกรรมใหม่ให้เกิดขึ้นในตัวเด็ก และลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลง สำหรับการสร้างเสริมพฤติกรรมใหม่และการลดพฤติกรรมเก่า จะดำเนินไปอย่างเป็นขั้นตอน มีการฝึกอย่างสม่ำเสมอและใช้เทคนิควิธีการหลายวิธีเพื่อให้การปรับพฤติกรรมประสบผลสำเร็จ ดังนั้นผู้ศึกษาจึงเลือกใช้เทคนิควิธีที่หลากหลายในการสร้างพฤติกรรมใหม่ และลดพฤติกรรมเก่าให้แก่น้องโอม ซึ่งในการศึกษารั้งนี้ผู้ศึกษาเลือกใช้เทคนิคการเสนอตัวแบบการกระทำที่มีชีวิตเนื่องจากการเป็นการนำเสนอที่ชัดเจน เข้าใจได้ง่าย และมีแรงจูงใจให้น้องโอมเลียนแบบพฤติกรรม ทั้งนี้ น้องโอมมีความสามารถในการเลียนแบบพฤติกรรมจากสิ่งที่น่าสนใจได้เป็นอย่างดี ผู้ศึกษาคิดว่า การเสนอตัวแบบประเภทนี้เหมาะสมกับการปรับพฤติกรรมของน้องโอมมากที่สุด เทคนิคที่สองคือ เทคนิคการชี้แนะทั้งทางกายและวาจา กล่าวคือเมื่อมีการเสนอตัวแบบก็ควรชี้แนะน้องโอม เพื่อให้น้องโอมเกิดความเข้าใจและจดจำให้มากยิ่งขึ้น ดังนั้นในการนำเสนอหรือชักจูงให้น้องโอมแสดงการลูบแขน ควรมีการชี้แนะทั้งทางวาจา คือ คำพูด คำชม และการจับมือทำเป็นตัวอย่างด้วย เทคนิคที่สามคือ การเสริมแรงทางบวกด้วยเบี้ยอรรถกร คือ การใช้เหรียญสะสมเพื่อแลกกับการเล่นรถจักรยานสองล้อ ซึ่งจากการประเมินสิ่งเสริมแรงของน้องโอม พบว่าน้องโอมชื่นชอบการเล่นรถจักรยานสองล้อมาก ดังนั้นผู้ศึกษาจึงเลือกใช้สิ่งเสริมแรงที่เป็นกิจกรรมชนิดนี้ในการสร้างแรงจูงใจแก่น้องโอม ให้แสดงพฤติกรรมการลูบแขนแทนการดี เทคนิคที่สี่ คือ การลงโทษโดยการปรับสินไหม เมื่อมีการให้สิ่งเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกร ก็ต้องใช้เทคนิคการปรับเบี้ยสินไหมกรณีที่น้องโอมแสดงพฤติกรรมการดี เพื่อให้น้องโอมทราบว่า การดีทำให้ตนเองไม่ได้เหรียญสะสมที่จะนำไปแลกกับการเล่นรถจักรยานที่ตนชอบ จากการเลือกใช้เทคนิคทั้งสี่แบบในการปรับพฤติกรรมการดีของน้องโอม ทำให้พฤติกรรมการดีลดลงและมีพฤติกรรมการลูบแขนเข้ามาแทน ซึ่งมีความเป็นไปได้ว่าจะเป็นพฤติกรรมที่น้องโอมเลือกนำไปใช้ต่อไป ทั้งนี้การเลือกใช้เทคนิคที่หลากหลายมาใช้แทนการเลือกใช้เทคนิคเดียว เนื่องจากการปรับพฤติกรรมกรณีของน้องโอมนั้น น้องโอมมีความสามารถในการเลียนแบบและมีความจำกัดจากความบกพร่องส่วนบุคคล ดังนั้นการเลือกใช้เทคนิคที่หลากหลายสามารถช่วยให้ตอบสนองต่อความต้องการของน้องโอม และเอื้อต่อความเหมาะสมและความแตกต่างระหว่างบุคคลของน้องโอมมากที่สุด

ในการเลือกใช้การปรับพฤติกรรมประยุกต์มาใช้ ผู้ศึกษาคิดว่าเหมาะสมกับความจำกัดในตัวบุคคลของน้องโอม เนื่องจากเป็นวิธีการที่มีขั้นตอนให้ค้นคว้าหาสาเหตุการแสดงพฤติกรรมของเด็กตั้งแต่เริ่มแรกว่าเกิดจากอะไร มีความหมายในการแสดงพฤติกรรมอย่างไร ซึ่งขั้นตอนนี้เรียกว่าการวิเคราะห์พฤติกรรม (ABC) ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญที่ทำให้ผู้ศึกษาทราบว่าพฤติกรรม

การตีของน้องโอมนั้น มีความหมายจากการแสดงพฤติกรรมว่า ต้องการให้เพื่อนสนใจหรืออยากเริ่มการสนทนากับเพื่อนก่อน เมื่อผู้ศึกษาทราบว่าพฤติกรรมการตีมีความหมายเพื่อเรียกร้องความสนใจจากเพื่อน ผู้ศึกษาจึงเลือกใช้เทคนิคการปรับพฤติกรรมที่หลากหลายในการศึกษาครั้งนี้ เพื่อให้รองรับการลดพฤติกรรมเก่าที่ไม่พึงประสงค์ และสร้างพฤติกรรมใหม่ที่พึงประสงค์เข้ามาแทน โดยในการทดลองผู้ศึกษาได้ใช้ขั้นตอนการให้การปรับพฤติกรรม 3 ขั้น คือ การสังเกตที่สถานการณ์ การใช้โปรแกรมการปรับพฤติกรรม และการถอดถอนหรือการติดตามผล ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการปรับพฤติกรรมแบบวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์ (ABA) และผลปรากฏว่า ABA สามารถทำให้พฤติกรรมการตีของน้องโอมลดลงหรือยุติลงได้ ทั้งยังมีพฤติกรรมการถูบแทนเข้ามาแทนที่ และมีแนวโน้มว่าจะเป็นพฤติกรรมที่น้องโอมเลือกใช้ต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Shannon Crozier and Matthew J. Tincani (2005) ได้ทำการทดลองเกี่ยวกับการปรับพฤติกรรมเด็กออทิสติกที่มีความบกพร่องทางสังคม ซึ่งเด็กมักจะมีปัญหาเกี่ยวกับการปรับตัวเมื่อต้องอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม แต่หลังจากการฝึกไปแล้ว 2 สัปดาห์ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์ ปรากฏว่าเด็กสามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่น และเข้าใจขอบเขตในการแสดงออกทางพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสม สามารถลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมลงได้ พร้อมทั้งยังนำไปประยุกต์ใช้ในเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันได้อีกด้วย หรืองานวิจัยของ Susan R. Easterbrooks and Michele Handley (2005) ได้ทำการวิจัย เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเด็กออทิสติกประเภท PDD-NOS ที่มีปัญหาทางพฤติกรรม คือ ไม่สนใจฟังในเวลาเรียนหนังสือ Susan ใช้การปรับพฤติกรรมด้วยวิธีวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์ หลังจากทดลองไปเป็นเวลา 2 สัปดาห์ ผลการวิจัยปรากฏว่า เด็กออทิสติกประเภท PDD-NOS มีการตอบสนองที่ดีต่อโปรแกรมการปรับพฤติกรรมโดยเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว และให้ความสนใจต่อการเรียนร่วมในชั้นเรียน และการปฏิบัติกิจกรรมที่ดีขึ้น

## 2. การเลือกใช้ตัวแบบซึ่งส่งผลต่อการปรับพฤติกรรมของน้องโอม

ผลการศึกษาของการใช้โปรแกรมการปรับพฤติกรรมการตีผู้อื่นของน้องโอม พบว่าน้องโอมมีการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมมากขึ้น และการแสดงพฤติกรรมการตีผู้อื่นลดลงและยุติในที่สุด ผู้ศึกษาพบว่าน้องโอมให้ความสนใจกับตัวแบบที่มาสาธิตการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมให้น้องโอมได้เลียนแบบ เนื่องจากตัวแบบเป็นเพื่อนที่น้องโอมสนิทสนม คุณเคยและไว้วางใจในห้องเรียน

ดังนั้นผู้ศึกษาเห็นว่าการคัดเลือกตัวแบบ การเสนอตัวแบบต้องจัดทำอย่างเป็นขั้นตอนและมีความใกล้เคียงกับสภาพของน้องโอมมากที่สุด ทั้งนี้ตัวแบบต้องได้รับความไว้วางใจจากน้องโอมด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ Bundura (1989) ที่ได้กล่าวอย่างชัดเจนว่า การที่คนเราจะเรียนรู้ได้ดีหรือไม่ ขึ้นอยู่กับความตั้งใจของผู้สังเกตที่จะสังเกตตัวแบบ และความสามารถในการ



เก็บจำสิ่งที่สังเกตได้ และในการวางแผนในการเสนอตัวแบบควรแน่ใจได้ว่าตนเองได้พยายามสร้างเงื่อนไขให้เกิดการส่งเสริมความตั้งใจ และการเก็บจำของผู้สังเกตตัวแบบที่ใช้ วิธีการเสนอตัวแบบ ตลอดจนลักษณะของผู้ที่จะให้สังเกตตัวแบบนั้นควรได้รับการพิจารณา นอกจากนี้ยังมีการใช้การเสนอตัวแบบแบบมีส่วนร่วมซึ่งพัฒนาโดย Ritter (1968 อ้างในสมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2541) กล่าวไว้ว่าการบำบัดผู้ที่มีความกลัวผิดปกติต้องมีกระบวนการที่มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแบบและผู้สังเกต หลังจากมีการแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมที่พึงประสงค์แล้ว ตัวแบบจะนำผู้สังเกตไปที่ละขั้นตอน อาจจะต้องจับบาง ส่วนของร่างกายของผู้สังเกตให้ทำตามด้วยถ้าจำเป็น ถ้าเป็นไปได้ตัวแบบควรให้ข้อมูลป้อนกลับทันทีที่ผู้สังเกตทำตามตัวแบบได้อย่างถูกต้องด้วย

### 3. นื่องโอมกับแรงเสริมทางบวกที่มีประสิทธิภาพ

ผลการศึกษาพบว่า การเสริมแรงทางบวกด้วยเบี้ยอรรถกรที่เลือกใช้ซึ่งอยู่ในรูปของเหรียญสะสมรูปวงกลมสีน้ำเงิน เพื่อนำไปแลกกับกิจกรรมการถีบจักรยานสองล้อนั้นมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนื่องโอม ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่าการเลือกตัวเสริมแรงให้มีประสิทธิภาพต่อการวางแผนในการปรับพฤติกรรมนั้นเป็นขั้นตอนที่สำคัญเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง ครูประจำชั้น และตัวนื่องโอม ถึงสิ่งที่นื่องชอบหรือไม่ชอบอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ สรุปได้ว่า นื่องโอมชอบการถีบจักรยานสองล้อเป็นอย่างมาก อีกทั้งนื่องโอมมีปัญหาทางการเคลื่อนไหวเล็กน้อย เนื่องจากขาขวาของนื่องโอมมีอาการกล้ามเนื้ออ่อนแรง สมควรได้รับการฝึกฝนกล้ามเนื้อส่วนนี้บ่อย ๆ

ผู้ศึกษาจึงคิดว่าการเลือกการถีบจักรยานสองล้อเป็นแรงเสริมทางบวกสำหรับนื่องโอมเป็นกิจกรรมที่เหมาะสม เพราะสนองต่อความต้องการทางจิตใจและร่างกายของนื่องโอม และในการปฏิบัติกิจกรรมที่นื่องโอมได้รับรางวัลนั้น นื่องโอมสามารถพาเพื่อนที่นื่องโอมคุ้นเคยและชอบพอไปร่วมเล่นด้วยกันได้ ด้วยประการนี้นื่องโอมจึงมีความสนใจที่จะปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ผู้ศึกษาได้ตกลงไว้อย่างเต็มใจ สอดคล้องทฤษฎีการเรียนรู้การวางแผนแบบการกระทำของสกินเนอร์ (Skinner) (อ้างในสมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2541) ซึ่งกล่าวว่า การเพิ่มความถี่ของการเกิดพฤติกรรมเป็นผลมาจากผลกรรมที่ตามหลังพฤติกรรมนั้น ซึ่งครอบคลุมเฉพาะพฤติกรรมที่เกิดการเรียนรู้ใหม่นั้น ทั้งนี้การเสริมแรงทางบวกยังทำหน้าที่ในการทำให้พฤติกรรมที่เรียนรู้แล้วเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอด้วย อีกทั้งการเสริมแรงต้องนำมาใช้ทันทีที่เด็กแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ไม่ควรรอเพราะเวลาที่ผ่านไปเพียงเล็กน้อยอาจทำให้เสริมไม่ได้ผลเต็มที่ (ผดุง อารยะวิญญู, 2542, หน้า 62) สอดคล้องสมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2541, หน้า 192) ที่กล่าวว่า การเสริมแรงต่อพฤติกรรมเป้าหมายอย่างทันทีนั้นจะทำให้ผู้ที่ได้รับการเสริมแรงเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุดว่าควรแสดงพฤติกรรมอะไร

#### 4. การจัดสภาพแวดล้อม

สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อการแสดงพฤติกรรมของน้องโอม เมื่อผู้ศึกษาจัดให้น้องโอมนั่งหน้าห้อง มีเพื่อนนักเรียนชายนั่งขวานข้างทำให้น้องโอมอยู่ใกล้ชีวิตครูผู้สอน และไม่สามารถเดินไปมาในห้องเรียนระหว่างเรียนได้ ส่งผลให้น้องโอมสามารถควบคุมตนเองให้นั่งดูตัวแบบ และทำแบบฝึกได้ตามที่กำหนด

ดังนั้นผู้ศึกษาเห็นว่าเป้าหมายของการปรับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์นั้นเริ่มที่ห้องเรียนในภาวะของการเรียนร่วมกับเพื่อนนักเรียน และพฤติกรรมดังกล่าวเป็นอุปสรรคต่อการเรียนร่วมของน้องโอม ดังนั้นในการเลือกสถานที่ เวลา รวมถึงบริบทแวดล้อมที่ต้องจัดในการปรับพฤติกรรมให้น้องโอมนั้น ต้องใกล้เคียงกับสภาพแวดล้อมในห้องเรียนที่น้องโอมได้พบเห็นเป็นประจำทุกวัน เพื่อน้องโอมจะได้มีการแสดงพฤติกรรมที่ตรงต่อความต้องการ และเป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ของการสร้างโปรแกรมการปรับพฤติกรรมการดีผู้นั้นเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานค้นคว้าแบบอิสระของ ศิวาณา พันธุ์รัตน์ (2549, หน้า 113) ที่กล่าวว่า การจัดสภาพแวดล้อมให้เด็กต้องจัดโดยไม่แตกต่างจากสภาพความเป็นจริงในชีวิตประจำวัน และเอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กให้มากที่สุด ทั้งนี้ต้องไม่มีการแปลกแยกออกจากกันอย่างสิ้นเชิงภายในกลุ่มของผู้เรียน และสุภาพร ชินชัย (2542, หน้า 42) ที่กล่าวว่าถ้าสามารถควบคุมการรับรู้สิ่งจากสิ่งเร้า ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมจะเป็นการกระตุ้นกลไกการทำงานของสมองให้สามารถตอบสนองต่อสิ่งเร้าได้ดีขึ้น จึงทำให้น้องโอม สามารถควบคุมตนเองในขณะที่นั่งเรียนหนังสือได้ดีขึ้น ทำให้พฤติกรรมดีเพื่อนลดลง

#### 5. พฤติกรรมใหม่ที่จะสร้างขึ้นทดแทนพฤติกรรมเก่า

ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมใหม่ที่จะสร้างมาทดแทนพฤติกรรมการดีผู้อื่น คือ พฤติกรรมการลูบแขน น้องโอมสามารถปฏิบัติได้ เนื่องจากเป็นพฤติกรรมที่มีพื้นฐานของการแสดงออกที่คล้ายคลึงกับพฤติกรรมเดิม คือ การดี การลูบแขนเป็นการยื่นแขนออกไปสัมผัสกับแขนของผู้อื่นเพื่อเป็นสัญญาณสื่อให้ผู้อื่นรับรู้ว่าการเริ่มสนทนา หรืออยากมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ทั้งนี้ผลการศึกษาพบว่า ยังไม่ปรากฏพฤติกรรมการลูบแขนในระยะก่อนการทดลอง แต่หลังจากให้คำแนะนำ ทำให้ดูและมีแรงเสริม เมื่อเข้าสู่ระยะหลังการทดลองปรากฏว่าน้องโอมสามารถลดการดีจากร้อยละ 92 เป็นการลูบแขนแทนเพิ่มเป็นร้อยละ 72 และมีแนวโน้มที่น้องโอมจะการใช้การลูบแขนแทนการดี

ผู้ศึกษาเห็นว่าทางเลือกพฤติกรรมใหม่ที่พึงประสงค์มาทดแทนพฤติกรรมเก่าที่ไม่พึงประสงค์นั้น ควรคำนึงถึงความเหมาะสมของอายุ วัย เพศและวัฒนธรรมของกรณีศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับสมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2541, หน้า 205) ที่กล่าวว่าพฤติกรรมที่จะนำมาทดแทน

พฤติกรรมเก่านั้นควรเป็นพฤติกรรมที่อยู่ในระดับความสามารถของผู้สังเกตที่สามารถเลียนแบบได้ มีพื้นฐานการแสดงพฤติกรรมคล้ายคลึงกับพฤติกรรมเก่า และเมื่อแสดงไปแล้วเกิดผลกรรมทางบวกตามมา ทำให้พฤติกรรมการดูแบบเป็นพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อการนำมาทดแทน พฤติกรรมการดีของน้องโอม

## 6. ปัญหา อุปสรรคและการแก้ไข

สำหรับการศึกษารั้งนี้ ผู้ศึกษาได้พบปัญหา อุปสรรคจากการสังเกตพฤติกรรมของน้องโอมดังนี้ คือ ข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ ได้แก่ 1) การไม่สบตาหรือมองดูต้นแบบ ผู้ศึกษาต้องกระตุ้นเตือนให้สนใจต่อการแสดงพฤติกรรมของตัวแบบ 2) ด้านอารมณ์และพฤติกรรม น้องโอมมีอารมณ์แปรปรวนง่าย มีช่วงความสนใจสั้นจึงต้องมีการแสดงพฤติกรรมของตัวแบบซ้ำ ๆ และต้องคอยกระตุ้นให้ดูตัวแบบ 3) ข้อจำกัดทางการเรียนรู้และการรับรู้จากการมอง

สำหรับปัญหาที่สืบเนื่องมาจากอุปสรรคในการเรียนรู้ของน้องโอมนั้น ส่งผลให้น้องโอมมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่พึงประสงค์ด้วยความเข้าใจภายในของตนเองไม่ได้ สอดคล้องกับคำกล่าวของ รัชนิกร ทองสุคติ (2549) ว่า เด็กออทิสติกเป็นเด็กที่มีความบกพร่องผสมผสาน 3 ด้าน ได้แก่ ความผิดปกติทางสังคมและ ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ความผิดปกติทางภาษา และการสื่อสาร และความผิดปกติทางอารมณ์และพฤติกรรม ซึ่งจะเห็นว่า ความผิดปกติทางสังคมและการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นนั้นเป็นปัญหาที่ต้องการได้รับการแก้ไขเพื่อส่งเสริมให้เด็กมีพฤติกรรมที่เหมาะสม และหยุดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาพร้อมทั้งสร้างพฤติกรรมใหม่ที่ต้องการ ทั้งนี้การช่วยเหลือเด็กทางด้านการปรับพฤติกรรมที่ช่วยให้เด็กสามารถแสดงพฤติกรรมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเหมาะสมแล้วยังเป็นการช่วยลดระดับความตึงเครียดของผู้ปกครองอีกด้วย

จากปัญหาข้างต้นที่ได้กล่าวมานั้น ผู้ศึกษาจึงใช้หลักการปรับพฤติกรรมโดยวิธีการวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์ ที่มีการค้นหาสาเหตุของการเกิดพฤติกรรมจริง ๆ ก่อนแล้วนำเทคนิคการปรับพฤติกรรมต่าง ๆ มาใช้ในการปรับพฤติกรรม ภายใต้การวางเงื่อนไขพฤติกรรม ประกอบกับชี้แนะการกระทำ และกระบวนการที่มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวแบบและผู้สังเกต หลังจากมีการแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมที่พึงประสงค์แล้วเข้ามาแก้ปัญหาและข้อจำกัดของน้องโอม อันเป็นการใช้เทคนิคที่หลากหลายมาประสมประสานในการปรับพฤติกรรมเพื่อกระตุ้นให้เกิดการตอบสนองที่เร็วขึ้น ทั้งยังเป็นการช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางด้านทักษะทางสังคมและการมีปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้างของเด็กออทิสติกให้ดีขึ้น สอดคล้องกับ ชาญวิทย์ พรนภดล (2548) กล่าวว่า การปรับพฤติกรรมถือว่าเป็นหลักสำคัญของการพัฒนาเด็กออทิสติก โดยเฉพาะกรณีที่มี



พัฒนาการล่าช้าและมีปัญหาทางพฤติกรรมที่แสดงพฤติกรรมอย่างไม่เหมาะสม นับว่าเป็นส่วนสำคัญที่ต้องมีการปรับพฤติกรรม

ประโยชน์ของการปรับพฤติกรรมนอกจากจะช่วยให้เด็กมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ต่อผู้อื่น และลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เช่น พฤติกรรมก้าวร้าว พฤติกรรมแยกตัว พฤติกรรมทำร้ายตนเอง เนื่องจากความคับข้องใจ หงุดหงิดใจ แล้วยังช่วยลดภาวะความตึงเครียดของผู้ปกครอง ให้น้อยลงได้ อีกทั้ง ศรียา - ประภัสร์ นิยมธรรม (2545) ยังกล่าวอีกว่า การแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่เหมาะสมนั้น เป็นพฤติกรรมที่จะช่วยสร้างโลกของเด็ก ช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางสังคมได้ดี

#### ข้อเสนอแนะ

1. เทคนิคที่ใช้ในการปรับพฤติกรรมสามารถนำมาประสมประสานกัน และใช้ร่วมกัน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการปรับพฤติกรรม ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับปัญหาที่ต้องการปรับ และบริบทของผู้ถูกปรับพฤติกรรมด้วย
2. สถานการณ์และสภาพแวดล้อมในการปรับพฤติกรรมต้องใกล้เคียงกับสภาพจริงที่เด็กเผชิญอยู่ เพื่อเด็กจะสามารถนำพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่สร้างใหม่นำไปใช้ได้อย่างแท้จริง
3. สำหรับการบันทึกภาพวิดีโอทัศนสำหรับกรณีศึกษาที่ให้ความสนใจต่อการบันทึกภาพควรจัดทำโดยไม่ให้กรณียกรู้ตัว หรือใช้วิธีการบันทึกพฤติกรรมแบบอื่นเข้ามาช่วยเพื่อให้ได้รับข้อมูลที่ชัดเจนและถูกต้องอย่างแท้จริง

#### ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนเพื่อติดตามพฤติกรรมของน้องโอม
2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการปรับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเด็กออทิสติกโดยใช้วิธีการอื่น ๆ นอกจากวิธีการวิเคราะห์พฤติกรรมแบบประยุกต์
3. ควรมีการศึกษาโดยการนำวิธีการวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์ไปปรับใช้แก้ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์อื่น ๆ ของเด็กออทิสติกนอกเหนือจากพฤติกรรมการตีผู้อื่น
4. ควรมีการปรับพฤติกรรมโดยกำหนดพฤติกรรมที่เหมาะสมกับอายุ เพศ และวัฒนธรรมของเด็กต่อไป